

Економічні науки

УДК 33:504:663.64.003.13(477.87)

Феєр Анастасія Євгенівна,

студентка Національного авіаційного університету

Гоблик Володимир Васильович,

д.е.н, доцент, професор кафедри

менеджменту та управління економічними процесами

Мукачівського державного університету

Feyer Anastasiya,

student of National Aviation University

Hoblyk Volodymyr,

PhD, Associate Professor of the Department

of management and economic management

Mukachevo State University

Феєр Анастасія Євгенівна,

студентка Національного авіаційного університету

Гоблик Владимир Васильевич,

д.э.н., доцент, профессор кафедры

менеджмента и управления экономическими процессами

Мукачевского государственного университета

**ЕКОНОМІКО-ЕКОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ЕФЕКТИВНОГО
ВИКОРИСТАННЯ МІНЕРАЛЬНИХ ВОД ЗАКАРПАТТЯ
ECONOMIC AND ECOLOGICAL ASPECTS OF EFFICIENT USE OF
MINERAL WATERS OF TRANSCARPATHTIA
ЭКОНОМИКО-ЭКОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ЭФФЕКТИВНОГО
ИСПОЛЬЗОВАНИЯ МИНЕРАЛЬНЫХ ВОД ЗАКАРПАТЬЯ**

Анотація. У публікації проведено аналіз джерел мінеральних вод Закарпатської області як основного природно-ресурсного та туристично-курортного потенціалу. Надано пропозиції щодо подальшого розвитку рекреаційної галузі, створення кластеру, формування мережі SPA-курортів. Окреслено проблеми і перспективи раціонального використання мінеральних вод, проведення природоохоронних заходів.

Ключові слова: джерела мінеральних вод, рекреація, рекреаційно-туристична діяльність, кластер.

Abstract. The publication analyzed the mineral springs Transcarpathian region as a major natural resource and tourist resort potential. The proposals for the further development of recreational industry clusters, forming a network of SPA-resorts. Problems and prospects of rational use of mineral water, environmental protection.

Keywords: mineral water, recreation, recreational and tourist activities cluster.

Аннотация. В публикации был проведен анализ источников минеральных вод Закарпатской области как основного природно-ресурсного и туристическо-курортного потенциала. Даны предложения по дальнейшему развитию рекреационной отрасли, создание кластера, формирование сети SPA-курортов. Обозначены проблемы и перспективы рационального использования минеральных вод, проведения природоохранных мероприятий.

Ключевые слова: источники минеральных вод, рекреация, рекреационно-туристическая деятельность, кластер.

У Закарпатській області наявна широка палітра рекреаційних ресурсів: лісові, ландшафтні, гідрологічні, об'єкти природно-заповідного фонду Карпат та можливості їх використання. Найбільша частка серед компонентів рекреаційного потенціалу Закарпаття – 39 % припадає на

водні ресурси. Але особливу цінність представляють унікальні джерела мінеральних вод, які могли б стати при кращій та узгодженій організації курортної справи, джерелом збагачення краю та оздоровлення населення. Мінеральна і термальна вода є основним природньо-рекреаційним і курортним потенціалом. На території Закарпаття налічується 33 родовища мінеральних вод, з яких розробляється 24 родовища, що становить 8,2 % від загальної кількості родовищ мінеральної води по Україні. На сьогодні розвідано 360 джерел мінеральних води та 30 типів різних за хімічним складом та лікувальними властивостями. Основним бальнеологічним ресурсом є майже всі найвідоміші мінеральні води, такі як: гідрокарбонатно-натрієві, хлоридно-гідрокарбонатні, гідрокарбонатно-сульфатні.

У Закарпатті зосереджені води багатьох відомих типів, окремі з яких рідкісні й унікальні за властивостями дії на організм людини. Це води без специфічних компонентів, вуглекислі, сульфідні, крем'янисті термальні, йодобромні, залізисті та миш'яковисті. Закарпаття є курортним регіоном. За висновками фахівців, мінеральні та термальні води краю за своїм хімічним складом і лікувальними властивостями не поступаються відомим водам Кавказу, Чехії, Франції. В області вивчено понад 700 водопроявів у складі 67 основних родовищ мінеральних вод. Із 36 типів мінеральних вод країни 32 знаходяться в Закарпатті. Закарпаття має сприятливі умови і потенціал для подальшого розвитку туризму і рекреації європейського рівня.

Щорічний видобуток мінеральних вод становить 150,7 тис.м³, з яких 50% використовують для виготовлення напоїв і промислового розливу без обробки, 25 % — для комплексного використання, 18% — для зовнішнього лікувального.

Найбільш багаті на мінеральні води гірські райони області: Свалявський, Рахівський, Хустський, Тячівський. Слід зазначити стихійну появу останнім часом великої кількості підприємств готельного господарства, які виникли поблизу джерел мінеральних вод. Їхнє будівництво зумовлено не стільки потужним зростанням відпочиваючих і потребою у закладах розміщення, а скільки погіршенням роботи курортів, баз відпочинку, які мають застарілу матеріальну базу і не спроможні задовольнити відповідний сервіс для відпочиваючих і туристів. Отже, необхідно приймати комплексну програму залучення інвестицій в курортно-санаторну сферу й розбудову відповідної інфраструктури.

Однак певні неточності статистичного обліку не дають змогу аналізувати в повному обсязі існуючий приватний сектор рекреаційно-курортного господарства. Негативним є неузгоджений, стихійний план забудови, відсутність необхідних, недотримання норм при будівництві, що може в майбутньому призвести до підвищеного антропогенного навантаження на довкілля. Крім того, вкрай незадовільним залишається низьке використання мінеральних лікувальних вод, що за оцінками експертів, знаходиться на рівні 6% від затверджених експлуатаційних запасів родовищ, що є нижчим від середнього показника по Україні (7-8%).

Маючи такі багаті бальнеологічні ресурси, Закарпаття могло б стати Меккою SPA-курортів, таких як Баден-Баден, Карлові Вари тощо. Популярні нині послуги SPA (*SPA* – "*Sanus per Aquam*" – в перекладі з лат. означає "здоров'я через воду") пропонують оздоровчий комплекс процедур з використанням мінеральної, термічної, прісної вод, солей, грязей та лікувальних рослин, з метою лікування, оздоровлення та організації дозвілля як для пацієнтів, так і для місцевих жителів даної території.

З метою покращання ситуації, яка склалася у санітарно-курортному господарстві регіону, активізації туризму слід об'єднати зусилля у формі

туристично-рекреаційного кластера, який би охоплював території Українських Карпат [2-4]. Тріада науки-влади-бізнесу сприяла б узгодженій стратегії розвитку туризму та рекреації у краї, збільшила б кількість робочих місць та налагодила б співпрацю із зацікавленими споживачами туристичного та рекреаційного продукту. Новим перспективним напрямом, який успішно може розвиватися не тільки у Закарпатській області а й в сусідніх, є організація SPA-курортів із широким комплексом та відповідним сервісом послуг європейського рівня. Крім того, ще одним успішним напрямом може стати розлив найбільш кондиційних гірських нарзанів родовищ Білинського, Тарасівського, залізистих – Квасівського.

Подальший розвиток та усунення негативних проявів господарювання у рекреаційно-туристичній сфері можливі за умов залучення капіталу у розбудову курортно-санаторного господарства, відповідної інфраструктури, створення рекреаційно-туристичного кластера з формуванням мережі SPA-курортів на фоні активізації владних ініціатив щодо сприяння розвитку пріоритетного напрямку економічного зростання регіону та формування культури здорового способу життя [1, 126-127].

Створення природоохоронних територій сприятиме зменшенню антропогенного навантаження на природні біоценози, а також призведе до подальшого розвитку національної екомережі, що позитивно відобразиться не тільки на економічній складовій краю, а і на екологічних його аспектах, та забезпечить розвиток туристично-рекреаційного сегменту[5].

За підрахунками вчених затверджені запаси мінеральних вод Закарпаття дають можливість додатково створити на їх території санаторно-курортних закладів до 25 тисяч місць. Розширення бальнеологічного використання мінеральних вод дасть додатково ще 25-30 тисяч місць в санаторно-курортних закладах. Ще більш перспективним видається використання родовищ мінеральних вод в яких

використовується незначний дебіт води або до родовищ, де не затвердженні запаси води, такі де вода зовсім не використовується.

Область може одночасно в перспективі приймати на оздоровлення та лікування 50-55 тисяч тих хто потребує лікування органів травлення, серцево-судинної, нервової і ендокринної системи та рухомого апарату з врахуванням їх розширення чи будівництва нових об'єктів.

З метою раціонального використання мінеральних вод, на нашу думку, необхідно провести ряд заходів:

- у промисловому використанні (розливу) мінеральних вод пріоритет надавати задоволенню потреб санаторно-курортним закладам на найближчі 20-25 років;
- залучення до розливу природно-столових та слабо мінералізованих лікувально-столових вод які не використовуються;
- провести чітке розмежування розливу мінеральних вод на лікувальні і столові (малої мінералізації та джерельних) за лікувальними показниками;
- забезпечити безумовне виконання санітарно-протиепідеміологічних заходів в межах округів санітарної охорони;
- заборонити вирубку лісу в зоні формування водних ресурсів родовищ мін вод та гірських схилів під сільськогосподарські угіддя
- вирішити на сучасному рівні проблему утилізації побутових та виробничих відходів на території області
- створити на територіях існуючих рекреаційних зон природні заказники (з метою більш раціонального використання територій та охорони навколишнього середовища).

Таким чином, ефективне використання мінеральних вод в значній мірі залежить від посилення природоохоронної діяльності на рекреаційних територіях, розробка і затвердження зон санітарної охорони

підприємствами, що експлуатують лікувальні ресурси, унеможливить забруднення земельних ресурсів в місцях розташування родовищ мінеральних вод, сприятиме їх збереженню та раціональному використанню.

Література

1. Щеглюк С. Д. Перспективи розвитку SPA-курортів гірських територій (на прикладі Закарпатської області) / Щеглюк С. Д. // Сталий розвиток Карпат: сучасний стан та стратегія дій. (Тези доповідей міжнар. наук.-практ. конф.) / редкол. : відп. ред. В. С. Кравців. – Ін-т регіональних досліджень НАН України. – Львів, 2006. – С.123-127.
2. Гоблик В.В. Кластерні ініціативи регіонів в умовах інтеграційних процесів України / В.В. Гоблик, Я.Ю. Дем'ян, Вл.В. Гоблик // Глобальні та національні проблеми економіки.- Миколаїв, 2015. – Випуск 5.- С.678-683.
3. Гоблик В.В. Перспективи розвитку транскордонних кластерів на кордоні України з Європейським Союзом / В.В. Гоблик [Електронний ресурс] / Ефективна економіка, 2013. – №3. – Режим доступу до журналу: <http://www.economy.nauka.com.ua>.
4. Гоблик В.В. Карпатський регіон: актуальні проблеми та перспективи розвитку: колективна монографія / Н.А. Мікула, Є.Е. Матвеев, В.В. Гоблик, І.Р. Тимечко та ін.; відп. ред. Н.А. Мікула – Львів: Інститут регіональних досліджень НАН України. (Серія «Проблеми регіонального розвитку»: у 8 томах, т.8), 2013. – 372 с.
5. Закон України «Про природо-заповідний фонд України» № 2456-ХІІ від 16.06.1992 (ред. від 04.08.2016).